

Príhovor Svätého Otca Františka
k účastníkom sympózia „O fundamentálnej teológii kňazstva“
organizovaného Kongregáciou pre biskupov

Aula Pavla VI.

Štvrtok 17. februára 2022

Drahí bratia, dobrý deň!

Ďakujem za možnosť podeliť sa s vami o toto svoje zamyslenie, ktoré sa zrodilo z toho, čo mi Pán dal postupne spoznať počas vyše 50 rokov môjho kňazského života. Do tejto vd'ačnej spomienky chcem zahrnúť tých kňazov, ktorí mi svojím životom a svedectvom ukazovali, počnúc mojím detstvom, čo značí zrkadliť tvár Dobrého pastiera. Premýšľal som, o čom hovoriť v súvislosti so životom kňaza dnes, a prišiel som k záveru, že najlepšie bude vychádzať zo svedectiev, ktoré som počas týchto rokov od mnohých kňazov prijal. Ponúkam teda ovocie svojej reflexie o nich, spojenej s rozlišovaním a uvažovaním o tom, čím sa vyznačovali a čo im dávalo jedinečnú silu, radosť a nádej v ich pastoračnom poslaní.

Zároveň však treba hovoriť aj o tých bratoch kňazoch, ktorých som musel sprevádzať, lebo stratili oheň svojej prvej lásky a ich služba sa stala neplodnou stereotypnou rutinou, temer bez zmyslu. Kňaz vo svojom živote prechádza rôznymi situáciami a obdobiami; ja osobne som zažil rôzne okolnosti a momenty. „Hľbajúc“ nad pôsobením Ducha som zistil, že v niektorých situáciách, vrátane okamihov skúšky, ťažkostí a sklesnutosti, keď som žil a podieľal sa na živote istým spôsobom, ostával vo mne pokoj. Som si vedomý, že by sa dalo veľa hovoriť a teoretizovať o kňazstve, no ja sa dnes chcem s vami podeliť o túto „malú zbierku zamyslení“, aby dnešný kňaz, nech už žije v akejkoľvek situácii, mohol tiež zakúsiť pokoj a plodnosť, ktoré mu chce Duch Svätý darovať. Nevieť, či sú tieto zamyslenia „labuťou piesňou“ môjho kňazského života, ale môžem vás uistiť, že sú plodom mojej skúsenosti. Nie je to žiadna teória, hovorím o tom, čo som prežil.

Doba, ktorú prežívame je časom, ktorý si od nás vyžaduje nielen prežiť túto zmenu, ale prijať ju s vedomím, že sa nachádzame pred epochálnou zmenou – to som povedal už viackrát. Ak sme o tom pochybovali, covid nám to ukázal ešte jasnejšie: v skutočnosti sa vpád tohto vírusu nedá zúžiť len na zdravotný problém, je to oveľa viac než len nádcha.

Na výzvu zmeny môžeme reagovať rôznymi spôsobmi. Problém je v tom, že mnohé aktivity a mnohé postoje môžu byť užitočné a dobré, ale nie všetky majú chuť evanjelia. A tu je jadro problému, toto treba rozlíšiť: či daná zmena a konanie majú alebo nemajú chuť evanjelia. Ide napríklad o vyhl'adávanie takých kodifikovaných foriem – veľmi často ukotvených v minulosti – ktoré nám „zaručia“ akúsi ochranu pred rizikami, hľadanie útočiska v takom svete alebo takej spoločnosti, ktoré už viac neexistujú (a možno ani nikdy neexistovali),

akoby ich konkrétny poriadok dokázal ukončiť konflikty, ktoré nám dejiny prinášajú: to všetko je kríza návratov do minulosti s cieľom nájsť útočisko.

Ďalším postojom môže byť prehnaný optimizmus – „všetko bude dobré“. Ide o prílišné predbiehanie udalostí, bez rozlišovania a bez urobienia potrebných rozhodnutí. Takýto optimizmus nakoniec ignoruje zranenia z tejto transformácie, neakceptuje napätia, komplexnosť a nejednoznačnosť súčasnosti a „posväčuje“ novú skutočnosť ako konečnú realitu, zavrhuje tak múdrosť minulých rokov. (Ide o dva typy úteku; o postoje žoldniera, ktorý vidí prichádzať vlka a uteká – buď do minulosti alebo do budúcnosti.) Ani jeden z týchto postojov však nevedie k zrelým riešeniam. Musíme sa zastaviť pri konkrétnej realite dneška, dnešnej konkrétnej realite.

Na druhej strane, páči sa mi postoj, ktorý vychádza z toho, že s dôverou preberáme zodpovednosť za realitu, pričom sme ukotvení v múdrej živej Tradícii Cirkvi, ktorá si môže dovoliť *bez strachu* zatahnúť na hĺbinu. Mám pocit, že Ježiš nás v tejto dejinnej chvíli opäť pozýva, aby sme „zatiehli na hĺbinu“ (porov. *Lk 5, 4*) s dôverou, že on je Pánom dejín a že ním vedení budeme schopní rozpoznať, akým smerom ísť. Naša spása nie je aseptickou spásou, nie je laboratórnym produktom alebo výplodom spiritualizmu bez telesnosti – vždy tu existuje pokušenie gnosticizmu, takého súčasného, moderného. *Rozlišovať Božiu vôľu* znamená učiť sa vidieť realitu Pánovými očami. Znamená to nevyhýbať sa reálnemu životu našich ľudí v prostredí, kde žijú, ani úzkostne nevyhľadávať rýchle a upokojujúce riešenia, ktoré poskytuje momentálna ideológia alebo prefabrikované odpovede. Ani jedno z toho sa nedokáže vyrovnáť s ťažšími či dokonca temnými momentmi našich dejín. Tieto dve cesty by nás viedli k popretiu „histórie Cirkvi, ktorá je preslávená obeťami, nádejou, každodenným bojom a životom pomíňajúcim sa v službe a trpezlivej, namáhavej práci“ (apošt. exhortácia *Evangelii gaudium*, 96).

Tieto výzvy ovplyvňujú aj život kňazov; prejavom toho je kríza povolání, ktorá postihuje naše spoločenstvá na mnohých miestach. Je pravdou, že často je to spôsobené nedostatkom nákazlivej apoštolskej horlivosti v spoločenstvách, takže nie sú atraktívne a nevzbudzujú nadšenie: napríklad fungujúce spoločenstvá sú dobre organizované, ale chýba im nadšenie, všetko je na svojom mieste, ale chýba oheň ducha. Tam, kde je život, nadšenie, túžba prinášať Krista druhým, vznikajú skutočné povolania. Dokonca aj vo farnostiach, kde kňazi nie sú veľmi angažovaní a radostní, práve bratský a horlivý život spoločenstva môže vzbudiť túžbu úplne sa zasvätiť Bohu a evanjelizácii, najmä ak sa toto živé spoločenstvo vytrvalo modlí za povolania a má odvahu predkladať svojim mladým cestu osobitného zasvätenia. Keď upadneme do funkcionalizmu, do pastoračného organizovania – len toto a nič iné – , vôbec to nepríťahuje, ale keď je tu kňaz alebo spoločenstvo, ktoré má takýto kresťanský krstný zápal, pritiahne to nové povolania.

Život kňaza to sú predovšetkým dejiny spásy pokrsteného. Kardinál Ouellet hovoril o tomto rozlišovaní medzi služobným a krstným kňazstvom. Niekedy zabúdame na krst a kňazstvo sa stáva funkciou, pričom hrozí nebezpečenstvo funkcionalizmu. Nikdy nesmieme zabúdať, že každé konkrétne povolanie, vrátane povolania do kňazského stavu, je naplnením krstu. Vždy je veľkým pokušením *žiť kňazstvo bez krstu* – a existujú kňazi „bez krstu“ – teda bez toho,

aby si uvedomili, že naše prvé povolanie je povolanie k svätosti. Byť svätí znamená pripodobniť sa Ježišovi a nechať svoje srdce pulzovať rovnakými pocitmi ako on (porov. *Flp* 2, 15). Len keď sa snažíme milovať tak, ako miloval Ježiš, zviditeľňujeme Boha a naplníme svoje povolanie k svätosti. Svätý Ján Pavol II. správne pripomenul, že „kňaz, podobne ako Cirkev, musí rásť vo vedomí stálej vlastnej potreby byť evanjelizovaný“ (posynodálna apoštolská exhortácia *Pastores dabo vobis*, 25. marca 1992, 26). A skús povedať nejakému biskupovi, nejakému kňazovi, že ho treba evanjelizovať... nepochopia to. A to sa deje, toto je dráma dneška.

Každé konkrétne povolanie musí byť podrobené takémuto rozlišovaniu. Naše povolanie je predovšetkým odpoveďou tomu, ktorý nás miloval ako prvý (porov. *I Jn* 4, 19). A to je zdroj nádeje, pretože Pán nás neprestáva milovať a neprestáva povolávať ani uprostred krízy. A svedkom toho je každý z nás: jedného dňa nás Pán našiel tam, kde sme boli a akí sme boli, v neistých podmienkach alebo zložitých rodinných situáciách. Rád si opakovane čítam Ezechiela 16 a niekedy sa s ním stotožňujem: našiel ma tu, našiel ma takto a viedol ma ďalej... To ho však neodradilo od toho, aby prostredníctvom každého z nás písal dejiny spásy. Od začiatku to tak bolo – spomeňme si na Petra a Pavla, na Matúša – aby sme vymenovali aspoň niektorých. Ježiš si ich nevybral preto, že by boli dokonalí, ale preto, že voči každému z nich mal konkrétny záväzok. Nikto z nás by sa vzhľadom na vlastné človečenstvo, vlastnú históriu, vlastnú povahu nemal pýtať, či je jeho rozhodnutie sa pre povolanie vhodné alebo nie, ale či v jeho svedomí, v jeho vnútri uvoľňuje ten potenciál pre Lásku, ktorý sme prijali v deň nášho krstu.

V týchto časoch zmien je potrebné čeliť mnohým otázkam a tiež pokušeniam, ktoré prídu. Preto by som sa v tomto príspevku chcel zamerať jednoducho na to, čo považujem za rozhodujúce pre život kňaza v dnešnej dobe, majúci na pamäti to, čo hovorí sv. Pavol: „*V ňom [Kristovi] celá stavba pevne pospájaná rastie v svätý chrám v Pánovi*“ (*Ef* 2, 21). Rásť „pevne pospájaná“ znamená rásť v harmónii a rásť v harmónii môže uskutočniť iba Duch Svätý, o ktorom krásne hovoril sv. Bazil ako o tom, ktorý „*Ipse harmonia est*“ (Traktát *O Duchu Svätom*, 38). Mám teda na mysli to, že každá stavba potrebuje pevné základy, aby pevne stála. Preto chcem hovoriť o postojoch, ktoré dajú osobe kňaza tieto pevné základy. Už ste to počuli, ale ešte raz to zopakujem – budem hovoriť o štyroch základných pilieroch nášho kňazského života, ktoré nazveme „štyri formy blízkosti“, pretože napodobňujú vlastný Boží štýl, ktorý je v podstate blízkosťou (porov. *Dt* 4, 7). On sám sa takto predstavuje ľudu: „Ved' kdeže je národ taký mocný, ktorý by mal svojich bohov tak blízko, ako vy mňa?“. Boží štýl je blízkosť, je to zvláštna, súcitná a nežná blízkosť. Tri slová, ktoré definujú život kňaza, ale aj kresťana, pretože sú prevzaté práve z Božieho štýlu, sú tieto: blízkosť, súcitiť a neha.

Už som sa o tom zmienil v minulosti, ale dnes by som sa tomu chcel venovať obšírnejšie, pretože skôr než recepty alebo teórie potrebuje kňaz konkrétne nástroje, ktorými môže zvládať svoju službu, svoje poslanie a každodenný život. Svätý Pavol nabádal Timoteja, aby si zachoval Boží dar, ktorý dostal vkladáním rúk: Ducha, ktorý nie je duchom bojzlivosti, ale Duchom sily, lásky a rozvahy (porov. *2 Tim* 1, 6-7). Verím, že tieto štyri piliere, tieto štyri „formy blízkosti“, o ktorých budem teraz hovoriť, môžu praktickým, konkrétnym a nádej

prinášajúcim spôsobom pomôcť oživiť dar a plodnosť, ktoré nám boli kedysi prisľúbené, a udržať tento dar pri živote.

Predovšetkým ide o blízkosť k Bohu. Štyri formy blízkosti a prvou z nich je blízkosť k Bohu.

Blízkosť k Bohu

Ide o blízkosť k „Pánovi blízkosti“. „Ja som vinič, vy ste ratolesti“ – tieto slová sa objavujú tam, kde Ján v evanjeliu hovorí o „ostávaní“: „*Kto ostáva vo mne a ja v ňom prináša veľa ovocia; lebo bezo mňa nemôžete nič urobiť. Ak niekto neostane vo mne, vyhodí ho von ako ratolesť a uschne. Potom ich pozbierajú, hodia ich do ohňa a zhoria. Ak ostanete vo mne a moje slová ostanú vo vás, proste, o čo chcete, a splní sa vám to*“ (Jn 15, 5-7).

Kňaz má rozvíjať predovšetkým túto blízkosť, tento intímny vzťah s Bohom, a z tohto vzťahu bude môcť čerpať potrebnú silu pre svoju službu. Vzťah s Bohom je takpovediac „štepom“, ktorý nás udržiava v plodnom spojení. Bez zmysluplného vzťahu s Pánom je naša služba odsúdená na neplodnosť. Ježišova blízkosť, kontakt s jeho slovom, nám umožňuje porovnávať náš život s jeho životom, učiť sa nepohoršovať nad ničím, čo sa nám stane, brániť sa pred „pohoršeniami“. Tak, ako náš Učiteľ, aj vy budete prežívať chvíle radosti a svadobných hostín, zázrakov a uzdravení, rozmnoženia chlebov a odpočinku. Budú chvíle, keď vás budú chváliť, ale budú aj chvíle nevďačnosti, odmietania, pochybností a osamelosti, až budete nútení povedať: „*Bože môj, Bože môj, prečo si ma opustil?*“ (Mt 27,46).

Naša blízkosť k Ježišovi nás pozýva, aby sme sa nebáli týchto okamihov – nie preto, že sme silní, ale preto, že sa na neho pozeráme, držíme sa ho a hovoríme mu: „Pane, nedovoľ, aby som upadol do pokušenia! Daj mi pochopiť, že prežívam kritický okamih svojho života a že si so mnou, aby si skúšal moju vieru a moju lásku“ (C. M. Martini, *Incontro al Signore Risorto*, San Paolo, 102). Táto blízkosť k Bohu má niekedy podobu zápasu: zápasu s Pánom, najmä vo chvíľach, keď je jeho neprítomnosť v živote kňaza alebo v živote ľudí, ktorí sú mu zverení, najviac citelná. Zápasu, ktorý trvá celú noc a uprostred ktorého si pýtame jeho požehnanie (porov. Gn 32, 25-27), ktoré bude pre mnohých zdrojom života. Niekedy je to zápas. Jeden kňaz, ktorý pracuje tu v kúrii – je mladý a má ťažkú prácu zaviesť poriadok na istom mieste – mi povedal, že hoci sa vracia domov unavený, pred spaním si vždy chvíľu odpočinie pred Pannou Máriou sružencom v ruke. Tento kuriálny úradník, zamestnanec Vatikánu, potrebuje túto blízkosť. Na ľudí v kúrii sa znáša veľa kritiky, a niekedy oprávnene, ale môžem tiež povedať a dosvedčiť, že sú tu aj skutočne svätí ľudia.

Mnohé krízy kňazov majú svoj pôvod práve v nedostatočnom modlitebnom živote, v nedostatku dôverného vzťahu s Pánom, v redukcii duchovného života len na náboženskú prax. Chcem to zdôrazniť aj v rámci formácie: duchovný život je jedna vec, náboženská prax je iná vec. „Ako sa ti darí v duchovnom živote?“ – „Dobre, dobre. Ráno meditujem, modlím sa ruženec, modlím sa breviár a všetko ostatné. Robím toto všetko.“ Nie, toto je náboženská prax. Ale ako sa vyvíja tvoj duchovný život? Spomínam si na dôležité chvíle v mojom živote, keď ma blízkosť k Pánovi podržala a podporila v temných chvíľach. Bez intímnej blízkosti rodiacej sa z modlitby, duchovného života, konkrétnej blízkosti k Bohu prostredníctvom počúvania Božieho slova, slávenia Eucharistie, tichej adorácie, zverenia sa Márii, múdreho

sprevádzania duchovným vodcom, sviatosti zmierenia, bez týchto konkrétnych „foriem blízkosti“ je kňaz, takpovediac, iba unaveným robotníkom, ktorý nemá nijaké výhody Pánových priateľov. V predošlej diecéze som sa rád pýtal kňazov: „Povedzte mi – hovorili mi o svojej práci – povedzte mi, ako chodíte spať?“. A oni tomu nerozumeli. „Áno, áno, ako chodíš večer do postele?“ – „Prídem unavený, niečo si dám a idem do postele, a pred spaním chvíľu pozerám televíziu...“ – „No dobre! Ale nezájdeš k Pánovi dať mu aspoň dobrú noc?“ Toto je problém. Nedostatok blízkosti. Je normálne byť unavený z práce a ísť si oddýchnuť, pozerat' televíziu je dovolené, ale bez Pána, bez tejto jeho blízkosti? Modlil sa ruženec, modlil sa breviár, ale bez dôverného vzťahu s Pánom. Necítil potrebu povedať Pánovi: „Dovidenia, stretneme sa zajtra, ďakujem veľmi pekne!“. Sú to malé gestá, ktoré odhaľujú postoj kňazskej duše.

Napríklad, v kňazskom živote sa príliš často praktizuje modlitba len ako povinnosť. Zabúdame na to, že priateľstvo a láska sa nedajú nariadiť ako vonkajšie pravidlo, ale sú základnou voľbou nášho srdca. Kňaz, ktorý sa modlí, zostáva v podstate kresťanom, ktorý plne pochopil dar prijatý v krste. Kňaz, ktorý sa modlí, je synom, ktorý si neustále pripomína, že je synom a že má Otca, ktorý ho hlboko miluje. Kňaz, ktorý sa modlí, je synom, ktorý ostáva nablízku Pánovi.

To všetko je však ťažké, ak nie sme zvyknutí mať vo svojom dni chvíle ticha. Ak nevieme odložiť Martino „konanie“, aby sme sa naučili „ostávať“ a Máriou v tichej kontemplácii. Je ťažké zriecť sa aktivizmu – aktivizmus môže byť často únikom – pretože keď sa prestaneme zaoberať toľkou činnosťou, v našom srdci nezavládne hneď pokoj, ale istá prázdnota; a aby sme neprepadli pocitu sklúčenosti, nechceme prestať. Práca je rozptýlením, aby sme neprepadli sklúčenosti. Ale sklúčenosť môže byť východiskom stretnutia s Bohom. Práve keď prijmeme sklúčenosť, ktorá prichádza z ticha, z pôstu od činností a slov, z odvahy úprimne skúmať seba samého, vtedy všetko nadobudne svetlo a pokoj, ktorý už nespočíva na našich vlastných silách a schopnostiach. Musíme sa naučiť nechať Pána pokračovať v jeho diele v každom z nás a „orezávať“ všetko, čo je neproduktívne, neplodné a čo deformuje povolanie. Vytrvať v modlitbe neznamena len zostať verný nejakej praxi: znamená to neutiecť v momente, keď nás práve modlitba zavedie na púšť. Cesta púšťou je cesta, ktorá vedie k dôvernému vzťahu s Bohom, avšak za predpokladu, že neutečieme, že si nenájde spôsob, ako sa tomuto stretnutiu vyhnúť. Na púšti „prehovorím k jeho srdcu“, hovorí Pán svojmu ľudu prostredníctvom proroka Ozeáša (porov. 2,16). Kňaz si musí položiť otázku, či je schopný nechať sa zaviesť na púšť. Duchovní sprievodcovia, ktorí sprevádzajú kňazov, im musia rozumieť, pomáhať im a klásť im túto otázku: Si schopný nechať sa zaviesť na púšť? Alebo ideš rovno do oázy televízie či niečoho iného?

Blízkosť k Bohu umožňuje kňazovi dotknúť sa bolesti v našom srdci, ktorá, ak ju prijmeme, odzbrojí nás tak, že nám umožní stretnutie. Modlitba, ktorá ako oheň oživuje kňazský život, je volaním skrúšeného a poníženého srdca, ktorým – ako nám hovorí Božie slovo – Pán nepohrda (porov. Ž 51, 19). „*Spravodliví volali a Pán ich vyslyšal / a vyslobodil ich zo všetkých tiesní. / Pán je pri tých, čo majú srdce skrúšené, / a zachraňuje zlomených na duchu*“ (Ž 34, 18-19).

Kňaz musí mať srdce dostatočne „rozšírené“, aby dokázal vytvoriť priestor pre bolesť ľudí, ktorí sú mu zverení, a zároveň má ako strážca ohlasovať úsvit Božej milosti, ktorá sa prejavuje práve v tejto bolesti. Objatie, prijatie a predloženie vlastnej biedy v blízkosti Pána bude pre neho tou najlepšou školou, aby dokázal postupne vytvárať priestor pre všetku biedu a bolesť, s ktorou sa bude denne stretávať vo svojej službe, až sa napokon sám stáva čoraz podobnejším Kristovmu srdcu. A to pripraví kňaza aj na ďalšiu formu blízkosti: na blízkosť k Božiemu ľudu. V blízkosti k Bohu rozvíja kňaz svoju blízkosť k svojmu ľudu a naopak, vo svojej blízkosti k ľudu prežíva blízkosť k svojmu Pánovi. A táto blízkosť k Bohu – ktorá ma zaujala – je prvou úlohou biskupov, pretože keď apoštolí „vymysleli“ službu diakonov, Peter vysvetľuje ich funkciu a dodáva: „*My [biskupi] sa budeme celkom venovať modlitbe a službe slova*“ (Sk 6, 4). Inými slovami, prvou úlohou biskupa je modliť sa; a kňaz si to musí tiež osvojiť: modliť sa.

Ján Krstiteľ povedal: „*On musí rásť, ale ja sa musím zmenšovať*“ (Jn 3, 30). To je možné vďaka blízkosti s Bohom, pretože v modlitbe človek zažíva, že je v Božích očiach veľký, a pre kňazov blízkych Pánovi potom už nie je problémom, ak sú malí v očiach sveta. A tam, v tejto blízkosti, sa už neobávame pripodobniť sa ukrižovanému Ježišovi, ako sa to od nás žiada v obrade kňazskej vysviacky, ktorý je veľmi krásny, ale často naň zabúdame.

Prejdime k druhej forme blízkosti, o ktorej budeme hovoriť stručnejšie ako o tej prvej.

Blízkosť k biskupovi

Táto druhá forma blízkosti sa dlho chápala len jednostranne. Ako Cirkev sme príliš často, dokonca ešte i dnes, interpretovali poslušnosť veľmi vzdialene od jej evanjeliového zmyslu. Poslušnosť nie je disciplinárny atribút, ale je to najsilnejšia charakteristika pút, ktoré nás zjednocujú v spoločenstve. Poslušnosť, v tomto prípade voči biskupovi, znamená naučiť sa počúvať a pamätať na to, že nik nemôže tvrdiť, že je nositeľom Božej vôle, ale možno ju pochopiť len prostredníctvom rozlišovania. Poslušnosť je teda pozorným počúvaním Božej vôle, ktorá je rozpoznateľná práve vo vzťahu s druhými. Tento postoj počúvania umožňuje dozrieť myšlienke, že nikto nie je princípom a základom života, ale že každý musí byť nevyhnutne vo vzťahu s ostatnými. Táto logika blízkosti – v tomto prípade s biskupom, ale aj s inými – umožňuje poraziť všetky pokušenia uzavrieť sa do seba, ospravedlňovať sám seba a viesť život ako „starý mládenec“ či dokonca „zarytý starý mládenec“. Keď sa kňazi uzavru do seba, skončia ako „starí mládenci“ – so všetkými extravaganciami „starých mládenecov“ – a to nie je dobré. Naopak, táto blízkosť nás vyzýva, aby sme počúvali iných, a tak našli cestu, ktorá vedie k pravde a životu.

Biskup nie je školský inšpektor ani dozorca, je otec a túto svoju blízkosť by mal vedieť prejavovať. Biskup sa má o to usilovať, pretože inak si kňazov odcudzí, alebo sa zblíži len s tými ambicióznymi. Biskup, nech je ním ktokoľvek, zostáva pre každého kňaza a pre každú partikulárnu cirkev spojivom, ktoré pomáha rozlišovať Božiu vôľu. Nesmieme však zabúdať, že sám biskup môže byť nástrojom tohto rozlišovania len vtedy, ak aj on načúva realite života svojich kňazov a svätého Božieho ľudu, ktorý mu bol zverený. V *Evangelii gaudium* som napísal: „Potrebujeme sa cvičiť v umení počúvať, ktorého obsahom je viac než len schopnosť počuť. Prvá vec v komunikácii s druhým je práve schopnosť srdca umožňujúca blízkosť, bez

ktorej niet skutočného duchovného stretnutia. Počúvanie nám pomáha nájsť vhodné gesto a slovo, ktoré nás prinúti opustiť pokojnú pozíciu divákov. Len na základe tohto úctivého počúvania, ktoré je schopné súcitu, možno objaviť cesty autentického rastu, obnoviť túžbu po kresťanskom ideáli a snahu naplno zodpovedať Božej láske, ako aj dychtivosť rozvíjať to najlepšie, čo Boh zasial do života človeka“ (171).

Nie náhodou sa zlo snaží rozbiť putá, ktoré sú pre nás zásadné, aby zničilo plodnosť činnosti Cirkvi. Treba brániť putá kňaza s jeho konkrétnou cirkvou, inštitútom, do ktorého patrí, a s jeho biskupom, lebo to robí kňazský život spoľahlivým. Treba brániť tieto putá. Poslušnosť je základným rozhodnutím prijať tých, ktorí sú našimi predstavenými, ako konkrétny znak univerzálnej sviatosti spásy, ktorou je Cirkev. Poslušnosť môže znamenať konfrontáciu, pozorné počúvanie a v niektorých prípadoch aj napätie, ale nie roztržku. To si nevyhnutne vyžaduje, aby sa kňazi modlili za svojich biskupov a slobodne vyjadrovali svoje názory úctivo, odvážne a úprimne. Od biskupov si to rovnako vyžaduje pokoru, schopnosť počúvať, byť sebakritický a nechať si pomôcť. Ak ubránime toto puto, budeme bezpečne pokračovať na našej ceste.

A myslím si, že ohľadom blízkosti k biskupovi to stačí.

Blížkosť medzi kňazmi

A je tu tretia forma blízkosti. Blížkosť k Bohu, blízkosť k biskupovi, blízkosť k ostatným kňazom. Práve na základe spoločenstva s biskupom sa vynára tretia forma blízkosť, ktorou je bratstvo. Ježiš je prítomný tam, kde sú bratia, ktorí sú ochotní milovať jeden druhého: „*Lebo kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi*“ (Mt 18, 20). Bratstvo, podobne ako poslušnosť, nemôže byť zvonka daným morálnym príkazom. Bratstvo je vedomé rozhodnutie usilovať sa o svätosť spoločne s inými, a nie osamote. Jedno africké príslovie, ktoré dobre poznáte, hovorí: „Ak chceš ísť rýchlo, choď sám, ak chceš ísť ďaleko, choď s ostatnými.“ Niekedy sa zdá, že Cirkev je pomalá – a je to pravda – ale rád to vnímam ako pomalosť tých, ktorí sa rozhodli kráčať v bratstve. Sprevádzajúc aj tých posledných, ale vždy v bratstve.

Charakteristiky bratstva sú charakteristikami lásky. Sv. Pavol nám v *Prvom liste Korinťanom* (13. kapitola) zanechal jasný „plán“ lásky a v istom zmysle naznačil, k čomu by malo bratstvo smerovať. Predovšetkým má naučiť *trpezlivosti*, teda schopnosti cítiť sa zodpovedným za iných, niesť ich bremená, v určitom zmysle s nimi trpieť. Opakom trpezlivosti je ľahostajnosť, odstup, ktorý si vytvárame voči druhým, aby sme sa nenechali zatiahnuť do ich života. Mnohí kňazi prežívajú drámu osamelosti, opustenosti. Cítia sa nehodní trpezlivosti alebo pozornosti. Ba môže sa im zdať, že od druhých sa dá očakávať len odsúdenie, nie dobrota alebo *láskavosť*. Zdá sa, že druhí sa nedokážu tešiť z dobra, ktoré nás v živote stretáva, alebo, že ani ja nie sme schopný radovať sa, keď vidím dobro v živote iných. Táto neschopnosť tešiť sa z dobra druhých, z dobra iných – a to chcem zdôrazniť – to je *závisť* ktorá je prítomná medzi nami a je prekážkou pedagogiky lásky, nie iba hriechom, ktorý treba vyznať. Hriech je konečným výsledkom, no pochádza z závistlivého postoja. V kňazských spoločenstvách je často prítomná závisť. A Božie slovo nám hovorí, že je to deštruktívny postoj: prostredníctvom diablovej závisti vstúpil do sveta hriech (porov. *Múdr 2*,

24). Závisti sú dvere do záhuby. A o tom musíme jasne hovoriť: v našich kňazoch je závišť. Nie každý je závistlivý, nie, ale pokušenie závisti je na dosah ruky. Buďme opatrní, lebo zo závisti sa rodia klebety.

Na to, aby sme sa cítili súčasťou spoločenstva, aby sme tvorili „my“, nie je potrebné nasadzovať si masky, aby sme boli pre ostatných príťažlivejší. To znamená, že sa nepotrebujeme *chváliť*, ani *nadúvať*, alebo, ešte horšie, zaujímať agresívne postoje a *znevažovať* ľudí okolo seba. Existujú aj klerikálne formy *šikanovania*. Ak totiž existuje niečo, čím sa kňaz môže chváliť, tak je to Pánovo milosrdenstvo. Vedomý si svojho vlastného hriechu, svojej biedy a obmedzených síl, kňaz zo skúsenosti vie, že tam, kde sa rozhojnil hriech, ešte viac sa rozhojnila láska (porov. *Rim 5, 20*). A to je prvá dobrá správa. Kňaz, ktorý to má na pamäti, nie je a nemôže byť závistlivý.

Bratská láska *nehľadá svoj vlastný záujem*, nenecháva priestor pre *hnev*, pre nevôľu, akoby ma brat po mojom boku nejakým spôsobom o niečo pripravil. A keď sa stretnem s podlosťou druhých, som pripravený *nepamätať si navždy prijaté zlo*, neurobiť z neho jediné kritérium posudzovania, až do tej miery, aby som sa dokonca *tešil z nepravosti*, ktorá sa týka toho, kto mi spôsobil utrpenie. Pravá láska sa *teší z pravdy* a považuje za ťažký hriech útočiť na pravdu a dôstojnosť našich bratov a sestier ohováraním a klebetami. To vychádza zo závisti. Človek sa k tomu uchýľuje – dokonca aj k ohováraniam – aby získal nejakú pozíciu... A to je veľmi smutné. Keď žiadame o informácie pred vymenovaním niekoho za biskupa, mnohokrát dostávame informácie otrávené závišťou. A to je choroba našich kňazov. Mnohí z vás sú formátormi v seminároch: mali by ste mať toto na pamäti.

Na druhej strane však nesmieme dovoliť, aby sa bratská láska považovala len za utópiu, a už vôbec nie za bežnú frázu, ktorá má vzbudzovať pekné pocity alebo príležitostné slová či upokojujúce reči. Nie! Všetci vieme, aké ťažké môže byť žiť v spoločenstve alebo v rámci kňazstva – istý svätec hovorieval: život v spoločenstve je mojím pokáním. Aké ťažké je zdieľať každodenný život s tými, ktorých sme sa rozhodli volať svojimi bratmi. Bratská láska, ak ju nechceme zjemňovať, prispôbovať či zľahčovať, je „veľkým proctvom“, ktoré sme povolaní žiť v tejto spoločnosti. Bratskú lásku si rád predstavujem ako „telocvičňu ducha“, kde denne hodnotíme svoj pokrok a kontrolujeme teplotu svojho duchovného života. Dnes je proctvo bratstva stále živé a potrebuje ohlasovateľov; potrebuje ľudí, ktorí si uvedomujú svoje vlastné obmedzenia a ťažkosti, ktoré z nich vyplývajú, a nechajú sa dotknúť, vyzvať a pohnúť Pánovými slovami: „*Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať*“ (*Jn 13, 35*).

Bratská láska nemôže byť pre kňazov obmedzená len na nejakú malú skupinu, ale prejavuje sa ako pastoračná láska (porov. posynodálna apoštolská exhortácia *Pastores dabo vobis*, 23), ktorá nás inšpiruje prežívať ju konkrétne v misii. Môžeme povedať, že milujeme, len ak sa naučíme prejavovať lásku tak, ako to opisuje svätý Pavol. Iba tí, ktorí sa usilujú milovať, sú v bezpečí. Tí, ktorí žijú s Kainovým syndrómom a sú presvedčení, že nedokážu milovať druhých, pretože sa sami cítia nemilovaní, nedocenení, dostatočne nezohľadňovaní, vždy napokon žijú ako nepokojní tuláci, nikdy sa necítia celkom doma, a práve preto sú viac

vystavení zlu: ubližovať sebe i druhým. Preto má láska medzi kňazmi úlohu ochrany, vzájomnej ochrany.

Dovolím si tvrdiť, že tam, kde existuje kňazské bratstvo, blízkosť medzi kňazmi, kde existujú putá skutočného priateľstva, tam je možné prežívať aj život v celibáte pokojnejšie. Celibát je dar, ktorý si latinská cirkev chráni, ale je to dar, ktorý si vyžaduje – ak má byť prežívaný ako posvätenie – zdravé vzťahy, vzťahy skutočnej úcty a skutočnej láskavosti, ktoré nachádzajú svoje korene v Kristovi. Bez priateľov a bez modlitby sa celibát môže stať neznesiteľným bremenom a svedčiť proti samotnej kráse kňazstva.

Teraz sa dostávame k štvrtej forme blízkosti, k tej poslednej, blízkosti k Božiemu ľudu, svätému vernému Božiemu ľudu. Bude dobré, ak si prečítame *Lumen gentium*, 8 a 12.

Blízkosť k ľudu

Viac ráz som zdôraznil, že vzťah so svätým Božím ľuďom nie je pre každého z nás povinnosťou, ale milosťou. „Láska k ľudu je duchovnou silou, ktorá umožňuje plnosť stretnutia s Bohom“ (*Evangeliu gaudium*, 272). Preto je miesto každého kňaza uprostred ľudu, v blízkom vzťahu k ľuďom. V *Evanjelii gaudium* som zdôraznil, že na to, „aby sme mohli byť skutočnými hlásateľmi evanjelia, treba sa snažiť prežívať duchovnú radosť z toho, že zostávame nablízku životu ľudí: tam objavíme, že práve táto blízkosť je prameňom veľkej radosti. Misia je vášňou pre Ježiša, ale aj vášňou pre jeho ľud. Keď sa zastavíme pred ukrižovaným Ježišom, uvedomíme si jeho lásku, ktorá nám dáva dôstojnosť a pomáha nám; ak však zároveň nie sme slepí, začneme vnímať, že Ježišov pohľad sa rozširuje a plný lásky i túžby obracia aj na celý jeho ľud. Tak zistíme, že nás chce použiť, aby sa mohol čoraz viac priblížiť k svojmu milovanému ľudu. Berie nás z ľudu a k ľudu nás posieľa, a to takým spôsobom, že našu identitu ani nemožno pochopiť bez tejto prináležitosti“ (268). Identitu kňaza teda nemožno pochopiť bez jeho prináležitosti k svätému vernému Božiemu ľudu.

Som presvedčený, že pre nové pochopenie identity kňazstva je dnes dôležité žiť v úzkom vzťahu s reálnym životom ľudí, žiť spolu s nimi, bez únikovej cesty. „Niekdedy cítime pokušenie byť kresťanmi, ktorí si držia opatrný odstup od Ježišových rán. Ale Ježiš chce, aby sme sa dotkli ľudskej biedy, aby sme sa dotkli trpiaceho tela druhých. Chce, aby sme prestali hľadať osobné alebo spoločné útočiská, ktoré nám umožňujú držať si odstup od jadra ľudského utrpenia – aby sme skutočne vstúpili do kontaktu s konkrétnou existenciou druhých a spoznali silu nežnosti. Keď to robíme, život sa nám vždy obdivuhodne komplikuje a zažívame intenzívnu skúsenosť toho, že sme ľuďom, že patríme k ľudu“ (tamže 270). A ľud nie je nejakou logickou kategóriou, nie; je to mýtická kategória a aby sme ju pochopili, musíme k nej pristupovať ako k mýtickej kategórii.

Blízkosť k Božiemu ľudu. Blízkosť, ktorá – obohatená o tri ďalšie formy blízkosti – nás vyzýva a do istej miery si vyžaduje pokračovať v Pánovom štýle. Ide o štýl blízkosti, súcitu a nehy, ktorý umožňuje kráčať nie ako sudca, ale ako milosrdný Samaritán, ktorý si uvedomuje rany svojho ľudu, jeho tiché utrpenie, sebaobetovanie a obety mnohých otcov a matiek, aby uživilí svoje rodiny. Uvedomuje si tiež dôsledky násilia, korupcie a ľahostajnosti, ktoré sa snažia potlačiť všetku nádej. Táto blízkosť umožňuje tiež pomazať rany olejom a ohlasovať

Pánov milostivý rok (porov. *Iz* 61, 2). Je nevyhnutné pamätať na to, že Boží ľud dúfa, že nájde *pastierov* v Ježišovom štýle, a nie „kňazských funkcionárov“ – pamätáme si na určité obdobie vo Francúzsku, keď tam existoval tak „*curé d’Ars*“, farár, ale aj „*monsieur l’abbé*“, kňazský funkcionár. Aj dnes nás ľudia žiadajú, aby sme boli pastiermi ľudí, nie „kňazskými funkcionármi“ či „odborníkmi na posvätno“; pastiermi plnými súcitu, vždy pripravenými a odvážnymi, ktorí sa dokážu zastaviť pri zranených a podať im ruku; kontemplatívnymi mužmi, ktorí dokážu pred ranami tohto sveta ohlasovať pôsobiacu silu vzkriesenia, nablízku svojmu ľudu.

Jednou z kľúčových charakteristík našej „networkovej“ spoločnosti je rastúci pocit osirelosti, to je fenomén súčasnosti. Hoci sme prepojení so všetkým a so všetkými, chýba nám pocit spolupatričnosti, ktorý je niečím oveľa viac než len obyčajným prepojením. Blízkosť pastiera umožňuje zhromažďovať spoločenstvo a podporovať rast pocitu spolupatričnosti. Patríme totiž k svätému vernému Božiemu ľudu, ktorý má byť znamením vpádu Božieho kráľovstva aj do súčasných dejín. Ak pastier zabľúdi, ak sa zatúla, aj ovce sa rozptýlia a budú vydané napospas každému vlkovi.

Pocit spolupatričnosti je protilátkou proti deformácii povolania, ktorá pramení zo zabúdania, že kňazský život patrí iným – Pánovi a ľuďom, ktorých nám zveril. Toto zabúdanie je koreňom klerikalizmu – o ktorom hovoril kardinál Ouellet – a jeho dôsledkov. Klerikalizmus je zvrátenosťou, rovnako ako je zvrátenosťou jeden z jeho znakov, strnulosť. Klerikalizmus je zvrátenosť, pretože nie je postavený na blízkosti, ale na „vzdialenosti“. Je to zvláštne: nie na blízkosti, ale práve na jej opaku. Keď myslím na klerikalizmus, myslím aj na klerikalizáciu laikov: vytvorenie malej elitnej skupiny okolo kňaza, ktorá nakoniec zradí svoje vlastné základné poslanie (porov. *Gaudium et spes*, 44), poslanie laikov.

Je veľa klerikalizovaných laikov, veľa tých, čo hovoria: „Patrím do toho a toho združenia, sme tam z tej farnosti, sme...“. „Vyvolení“, klerikalizovaní laici, sú veľkým pokušením. Pripomeňme si, že „misia v srdci ľudu nie je len časť môjho života alebo ozdoba, ktorú môžem odložiť, nie je to len prívesok alebo jeden z okamihov existencie. Je to niečo, čo nemôžem vytrhnúť z vlastného bytia, ak sa nechcem zničiť. Ja som misia na tejto zemi, a preto som na tomto svete. Treba si uvedomiť, že sme akoby ohňom poznačení na túto misiu osvetľovania, žehňania, ožiovania, pozdvihovania, uzdravovania a oslobodzovania“ (*Evangelii gaudium*, 273).

Blízkosť k Božiemu ľudu by som rád spojil s blízkosťou k Bohu, pretože modlitba pastiera sa živí a vteľuje do srdca Božieho ľudu. Keď sa pastier modlí, nesie na sebe stopy bolesti a radosti svojho ľudu, ktoré v tichosti predkladá Pánovi, aby ich pomazal darom Ducha Svätého. To je nádejou každého pastiera, ktorý dôveruje a zápasí o to, aby Pán požehnal jeho ľud.

Sv. Ignác učí, že „nie veľa vedomostí uspokojuje a nasycuje dušu, ale ich vnútorné precítenie a zakúsenie“ (*Duchovné cvičenia*, poznámky, 2, 4). Biskupi a kňazi by si mali v tomto duchu položiť otázku: „ako je to s mojou blízkosťou?“, „ako prežívam tieto štyri formy blízkosti, ktoré formujú v celom rozsahu moje kňazské bytie a umožňujú mi zvládať napätia a nerovnováhy, s ktorými sa musím každý deň vyrovnávať?“. Tieto štyri formy blízkosti sú

dobrou školou pre „hru na otvorenom poli“, kde má byť kňaz prítomný bez strachu a strnulosti, bez toho, aby obmedzil alebo ochudobnil svoje poslanie. Kňazské srdce pozná blízkosť, pretože prvý, kto mu chcel byť nablízku, bol Pán. Nech Kristus navštívi svojich kňazov v modlitbe, v ich biskupovi, v bratoch kňazoch a v ich ľude. Nech naruší rutinu a vyruší nás, vyvolá nepokoj – ako v čase prvej lásky – a nech uvedie do pohybu všetky schopnosti, aby náš ľud mal život a to život v hojnosti (porov. *Jn 10, 10*). Rôzne rozmery Pánovej blízkosti – blízkosť s Bohom, blízkosť s biskupom, blízkosť medzi nami kňazmi a blízkosť s verným Božím ľudom – nie sú úlohou navyše: sú darom, ktorý nám dáva, aby naše povolanie zostalo živé a plodné.

Ak sme v pokušení zamotať sa do nekonečných diskusií o teológii kňazstva alebo teórií o tom, aké by kňazstvo malo byť, Pán na nás hľadá s nehou a súcitom a ponúka kňazom súradnice, na základe ktorých možno rozpoznať a udržať si živý zápal pre poslanie: blízkosť, ktorá je súcitná a nežná, blízkosť k Bohu, k biskupovi, k bratom kňazom a ku zverenému ľudu. Blízkosť v „štýle“ Boha, ktorý je blízky súcitom a nehou.

A ďakujem vám za vašu blízkosť a trpezlivosť, ďakujem, veľmi pekne ďakujem! Nech sa vám darí. Ja idem do knižnice, pretože mám dnes dopoludnia veľa stretnutí. Modlite sa za mňa a ja sa budem modliť za vás. Nech sa vám dobre pracuje!